

288 с.

7. Максименко С.Д. *Общая психология: учеб. пособие / Сергей Дмитриевич Максименко.* – М.: «Рефа-бук», К.: «Ваклер», 2004. – 528 с.
8. Занюк С.С. *Психологія мотивації та емоцій: навч. посіб.* / С.С. Занюк. – Луцьк: вид-во Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1997. – 180 с.
9. Куликов Г.Т. *Мотивация труда наемных работников: монография / Г.Т. Куликов / Отв. ред. Д.П. Богиня.* – 2-е изд. – К.: Ин-т демографии и соц. исследований НАНУ, 2006. – 244 с.
10. Омаров А.М. *Руководитель: размышление о стиле управления / А.М. Омаров; 2-е изд.* – М.: Политиздат, 1987. – 366 с.
11. Додонова О.А. *Психологічна сутність активності особистості у процесі навчання / О.А. Додонова // Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. праць.* – Луганськ: СНУ ім. Володимира Даля, 2013. – № 2(31). – С. 96 – 102.

Божик М. В., <https://0000-0001-6037-6032>

Бережанський О. О.,

Голуб В. А., <https://0000-0003-3123-7169>

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ НА КРЕМЕНЕЧЧИНІ (1959-1969 рр.)

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка

Анотація. У публікації розкриваються особливості становлення та історико-педагогічні етапи фізичної культури та спорту на Кременецьщині (1959-1969 рр), а саме у Кременецькому педагогічному інституті.

Annotation. The publication reveals the peculiarities of formation and historical and pedagogical stages of physical culture and sports in Kremenechchyny (1959-1969), namely at the Kremenets Pedagogical Institute.

Факультет фізичного виховання у Кременці був заснований у 1959 році. Саме з цього року і до сьогодні відбувається становлення та розвиток фізичної культури і спорту на Кременецьщині. У 1960 році в Кременецькому педагогічному інституті, були лише 2 спеціальні кафедри: легкої атлетики і спортивних ігор та кафедра методики фізичного виховання і гімнастики. Крім того була загальноінститутська кафедра фізичного виховання, яка організувала роботу на природничому та фізико-математичному факультетах [3, с. 228].

Проводили заняття з спеціальних дисциплін досвідчені викладачі-тренери. Треба визнати, що хоча умови тренувань у ті часи були далеко не такі, як зараз (штангісти і борці тренувалися в напівпідвальних приміщеннях, легкоатлети навіть на відкритому повітрі не мали 100-метрової доріжки, а ігровики і легкоатлети в

осінньо-зимовий період тренувались у холодному приміщенні колишньої церкви), але студенти працювали наполегливо, завзято і показували високі результати на змаганнях. Кожного року до 10 студентів виконували нормативи майстрів спорту з різних видів спорту [1, 2, 3, 5].

Досить сильною була баскетбольна команда, серед чоловіків. Не можна не згадати футбольну команду на чолі з тренером Авраменко В. Г., яка неодноразово була переможцем першості педагогічних ВНЗ та студентського товариства «Буревісник». У 1963 році Раїса Дрозд очолила в інституті роботу спортивного клубу і керувала ним аж до 1970 року [1, 4, 7].

У навчальному закладі завжди належна увага приділялась спортивно-масовій роботі і не тільки на факультеті фізичного виховання, а й на інших. Щорічно проводились спартакіади інституту з 6-7 видів спорту. В них брали участь збірні команди природничого, фізико-математичного факультетів, а факультет фізичного виховання виступав збірною командою курсів. Таким чином урівнювались можливості команд. Ці змагання були дуже цікавими. Вболівати приходили за свої команди не тільки студенти, а й викладачі. На змаганнях у залах місць для вболівальників не вистачало, їх займали задовго до початку змагань [1, 3, 5, 7].

Збірні команди інституту постійно були кращими з усіх видів спорту, як в Кременці, так і в області. Постійно організовувались масові виступи студентства перед населенням міста Кременця та легкоатлетичні пробіги у різних місцях області, присвячені знаменним датам.

У період 1964-1969 рр. спортклуб Кременецького педінституту неодноразово виборював звання кращого серед педагогічних навчальних закладів України. У 1966 році Раїсу Дрозд, як голову кращого спортивного клубу, ввели в члени президіуму центральної ради студентського товариства «Буревісник». Таким чином, про роботу Кременецького навчального закладу вже знали не тільки в Україні, а й у Москві. Варто також відзначити що Іван Прокопович Дрозд та Раїса Дрозд були включені в суддівську колегію XXII олімпійських ігор з легкої атлетики, яка проводилась у Москві.

Також у Кременецькому педінституті досить сильною була школа гімнастики. Гімнасти тренувались у спортивному залі (зараз ауд. 25), який опалювався „буржуйкою“, і на відкритому спортивному майданчику біля котельні [5].

Як згадує В. Г. Папуша [7]: «...Умови для тренування були вкрай важкими. Три жіночих прилади і чотири чоловічих (не враховуючи кілець) потрібно було розмістити в залі, їх щоразу встановлювали і прибирали. Місця для виконання опорного стрибка і вільних вправ практично не лишалось. Одна стійка перекладини кріпилася впритул до стіни, а гімнастичні мати з-під неї прибирались, щоб не торкатись ногами підлоги, а піднявши гриф перекладини вище – будеш

торкатись ногами стелі. Гімнастичні прилади були дуже старі і зношені, деякі з них не відповідали стандартам. Тренер з гімнастики Б. М. Шиян буквально не випускав нас з рук, щоб ми часом не травмувались, тим не менше уникнути травм нам не вдалось [7].

Згадуючи ті далекі часи важко збагнути, що в таких умовах тренування гімнасти примудрялися займати індивідуальні та командні призові місця на першості педвузів України, виконувати нормативи КМС, МС, 1, 2 і 3 розрядів.

На факультеті функціонували дві жіночі і дві чоловічі секції з гімнастики, у складі яких були студенти й інших факультетів, серед них: Степан Зелінка, Леонід Полухович, Світлана Калібірда, Ольга Ломакович, Зінаїда Яковлева, Галина Сацко, Володимир Папуша, Тетяна Салко, Ростислав Лящук, Роман Пафанович, Павло Логвіненко, Валентина Безугла, Зінаїда Бортник, Станіслав Гап'юк і Степан Бакан. Проводились, також, гімнастичні заняття і з дітьми викладачів інституту [7].

Ще в гірших умовах тренувались баскетболісти. Зимою – без опалення, тренування проводились в церкві (нині Храм Преображення Господнього), що знаходиться на території інституту. Варто згадати і тих спортсменів, які прославляли факультет на змаганнях з боксу (Юрій Кукліп), туризму (Володимир Кузовкин), силової акробатики (Валерій Щоголев) та інших видів спорту. Не проходило й двох тижнів, щоб в інституті не проводились змагання з того чи іншого виду спорту. Аншлаг був завжди забезпечений [2, 3, 4, 7].

Першим деканом факультету фізичного виховання був Віктор Олексійович Солодкий, вимоглива і водночас справедлива людина. Він не тільки помірно карав студентів за провину, але й коли треба було завзято захищав. Його методи виховання були дійовим щитом у запобіганні будь-яких проявів недисциплінованості. Студенти факультету були вдячні йому за батьківське піклування про них. Він дбав про те, щоб усі студенти проживали в гуртожитку, були забезпечені спортивною формою і взуттям для академічних занять (два спортивних костюми (літній і теплий зимовий), взуття на всі види академічних занять, майки, футболки, труси, а також, спеціальний одяг і взуття для занять спортом) [2, 3, 5, 6].

Розвиток факультету фізичного виховання в Кременці потребував поповнення спеціалістами зі спортивно-педагогічних дисциплін. Згідно навчального плану студенти вивчали велику кількість спортивних дисциплін: баскетбол, волейбол, гандбол, футбол, настільний теніс, вільна і класична боротьба, лижний і ковзанярський спорт, важка атлетика і навіть бокс. Для проведення практичних занять з названих видів спорту потрібні були висококваліфіковані викладачі. Це добре розумів ректор інституту Микола Лаврентійович Бригінець. З Володимир-Волинського педучилища були запрошені в Кременець на роботу Абрам Гурфінкель, Раїса і Іван Дрозд, Аліна Мартинова, а за

ними потягнулись і багато кращих випускників педучилища, які не тільки поповнили, але й посилили склад спортивних команд [2, 3, 5, 7].

Значний внесок у розвиток basketболу зробив Григорій Васильович Єфімов, випускник Львівського інституту фізичної культури, член збірної команди інституту м. Львова. Багатьом студентам запам'ятались його майстерні кидки в кошик як лівою, так і правою рукою.

Назавжди залишиться в пам'яті студентів і колег викладачка рухливих ігор – Нінель Григорівна Єфімова, її методика проведення занять була настільки досконалою, що здатна була перевтілювати дорослих у метушливих дітлахів. Після від'їзду декана Віктора Солодкого, Нінель Григорівна поправу очолила факультет [2, 3, 7].

Ішов час, факультет міцнів розвивався і потрібні були наукові кадри. Першим, хто приїхав на факультет фізичного виховання в Кременець після закінчення аспірантури, був Валентин Іванович Трошенко. Через півроку він захистив дисертацію і очолив кафедру теорії і методики фізичного виховання і гімнастики. На його лекції приходили не тільки студенти, але й вільні від занять викладачі. Це була висококультурна, ерудована, професійно грамотна і надзвичайно доброї душі людина. Учасник війни, інвалід він започаткував розвиток науки на факультеті. Під його керівництвом захистили кандидатські дисертації Флавіан Бурбан, Григорій Єфімов. Залучав до науки і молодих викладачів, які згодом стали вченими (В. Сагалюнов, С. Кічук, Р. Лящук, В. Папуша, В. Авраменко, В. Кучеренко та ін.) [2, 7].

Може скластися таке враження, що студенти факультету фізичного виховання тільки тренувались і змагались. Але це далеко не так. Щосуботи в спортивному залі, під естрадний оркестр (акордеон – Микола Ракович, саксофон – Михайло Попович та ін.) проводились вечори відпочинку (зараз там гімнастичний зал), працювали гуртки художньої самодіяльності, між факультетами інституту проводились ігри КВК (студенти фізкультурного факультету завжди перемагали), готували спортивні вечори і масові гімнастичні виступи не тільки перед населенням Кременця, а й Тернополя. Перші масові гімнастичні виступи студентів, які проводились у Кременці на центральному стадіоні увечері під променями прожекторів. Потім, з переїздом інституту до Тернополя, спортивно-масові виступи студентів стали традиційними. Вони присвячувались різним подіям і святam [7].

Також слід згадати про заняття з фізичного виховання на факультетах ЗТД, фізико-математичному і природничому ф-ті. На 1-2 курсі заняття проводилися 2 рази в тиждень, а на 3-му курсі – по одному заняттю. До основних предметів, для студентів 1-2 курсів, належали заняття з легкої атлетики, гімнастики, лижного спорту, легкоатлетичний крос; для 3 курсів – спортивні та рухливі ігри. Залікові вимоги виходили з норм комплексу ГТО та техніки і тактики

спортивних ігор. Крім того, кожен студент до заліку повинен взяти участь у двох змаганнях. Заліки виставлялись у кінці навчального року.

В інституті проводилась Спартакіада, до якої входили 5 видів спорту: легка атлетика, легкоатлетичний крос, волейбол, баскетбол, лижні змагання. Кожен факультет повинен був представити збірну команду. Кращі студенти-спортсмени I розряду, КМС., МС входили у склад збірної інституту та області, і займали почесні призові місця на Спартакіаді України [2, 3, 5, 7].

Спортивне життя в інституті вирувало. Команди гімнастів, борців, штангістів, лижників, гравці гідно захищали честь навчального закладу, області на змаганнях Першості України. Тренерами збірних були: Шиян Б. М., Дрозд І. П., Буран Ф. М., Єфімов Г. В., Лящук М. І., їхні команди займали призові місця [2, 7].

Отже, Кременецький педагогічний інститут з часів свого заснування і до сьогодні виховав та продовжує виховувати низку видатних спортсменів, тренерів, котрі ніколи не забували та не забудуть свою «Альма-матер» та надалі продовжують примножувати та розвивати фізичну культуру і спорт, який став сенсом їхнього життя, незважаючи на низькі зарплати, відсутність фінансування в галузі спорту та низку інших проблем.

Список літератури:

1. Бенера В. Є. Історико-педагогічний дискурс становлення фізичної культури на Кременеччині / В. Є. Бенера // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : збірник наукових праць – № 2. – 2013. – С. 3 – 6.
2. Вища педагогічна освіта в Кременеччині (40-90 рр. ХХ ст.): Матеріали регіональної науково-практичної конференції «Вища педагогічна освіта в Кременеці 1940-1990 рр.: знахідки, традиції, проблеми та перспективи» / за заг. ред. Ломаковича А. М., Фурман О. А. – Жовква: Місіонер, 2012. – 280 с.
3. Грабовенко Н. Спогади про роботу викладачем фізичного виховання Кременецького педагогічного інституту та тренерські і спортивні досягнення / Надія Грабовенко // Матеріали регіональної науково-практичної конференції «Вища педагогічна освіта в Кременеці 1940-1990 рр.: знахідки, традиції, проблеми та перспективи» / за заг. ред. Ломаковича А. М., Фурман О. А. – Жовква: Місіонер, 2012. – 280 с.
3. Дрозд Р. Про педагогічну та спортивну діяльність на факультеті фізичного виховання Кременецького педагогічного інституту у 1959-1969 роках / Раїса Дрозд // Матеріали регіональної науково-практичної конференції «Вища педагогічна освіта в Кременеці 1940-1990 рр.: знахідки, традиції, проблеми та перспективи» / за заг. редакцією Ломаковича А. М., Фурман О. А. – Жовква: Місіонер, 2012. – С. 227-231.
4. Коляденко С. М. Кременецький ліцей у системі освіти Волині : [монографія] / С. М. Коляденко. – Житомир : Вид-во ЖДУ, 2003. – 136 с.
5. Панькова Л. Кафедра фізичного виховання Кременецького педагогічного інституту в 1959-1969 роках / Любов Панькова // Матеріали регіональної науково-практичної конференції «Вища педагогічна освіта в Кременеці 1940-

- 1990 рр.: знахідки, традиції, проблеми та перспективи» / за заг. Редакцією Ломаковича А. М., Фурман О. А. – Жовква: Місіонер, 2012. – С. 238-240.
6. Теодорович Н. И. Город Кременец Волынской губернии /Н. И. Теодорович. – Почаев, 1890. – История города Кременца. – Седлец, 1904.
7. Папуша В. Спогадам про минуле немає кінця / Володимир Папуша // Матеріали регіональної науково-практичної конференції «Вища педагогічна освіта в Кременці 1940-1990 рр.: знахідки, традиції, проблеми та перспективи» / за заг. редакцією Ломаковича А. М., Фурман О. А. – Жовква : Місіонер, 2012. – С. 240-245.

Винничук Олег

<https://orcid.org/0000-0002-9709-7296>

МЕДІАТИЗАЦІЯ ТА ПЕРСОНІФІКАЦІЯ ПРОЦЕСУ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО СПОРТУ В УМОВАХ ДІАСПОРИ

*Тернопільський національний педагогічний
університет ім. В.Гнатюка*

Анотація. У статті подано короткий аналіз становлення та розвитку українського спорту за межами України, висвітлено змістову складову української спортивної періодики та охарактеризовано діяльність окремих представників українського спорту в еміграції.

Abstract. The article presents a brief analysis of the formation and development of Ukrainian sport outside Ukraine, outlines the substantive component of Ukrainian sports periodicals and describes the activity of individual representatives of Ukrainian sport in exile.

Перші спортивні видання за межами українських земель з'являються ще перед Першою світовою війною. Українська спортивна преса активно розвивалася у складних еміграційних умовах 20-30-х років й продовжує виходити друком і сьогодні.

Яскраве місце у розвитку української спортивної періодики посідають еміграційні пластові, сокільські, спортові видання 20-30-х років, зокрема такі як "Спортсмен" (Каліш) - 1922 р., "Школа українських пластунів" (Щипйорно) - 1923 р., "Український Сокіл" (Подєбради) - 1931 р., "Український Сокіл" (Прага) -1934-1938 рр., "Український Сокіл" (Буенос-Айрес) - 1934р., "СКОБ" (Париж) - 1937 р. та ін. Незважаючи на тісну співпрацю, особливо з лідерами чеського сокільства, фахова мова цих видань базувалась на традиціях українського словотвору, національної термінології.

Досвід діяльності спортивних товариств в еміграційних умовах сформував засади подальшого розвитку українського спорту в середовищі західної діаспори у другій половині ХХ століття. Важливу роль у розбудові національно-культурного життя українців, насамперед в США та Канаді, відіграли спортивні клуби, які